

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Citroenbeek 230663 (Meulebeke, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2018G21
Juli 2018

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Janiek De Gryse, Clara Thys, Wouter Van Goidsenhoven, Joren De Tollenaere, Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2018

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	9
1.3	Werkwijze en strategie	10
1.3.1	Methode	10
1.3.2	Fysisch geografische situatie	10
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	10
1.3.4	Archeologische indicatoren	10
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	11
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	12
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	12
1.3.6.2	Geplande werken.....	13
1.4	Assessmentrapport.....	15
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	15
1.4.1.1	Landschappelijke situering	15
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	19
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	20
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	21
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	22
1.4.2.1	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	22
1.4.2.2	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	24
1.4.2.3	Overzicht van de gekende archeologische waarden	26
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	30
1.5	Synthese	34
2	Bibliografie.....	36
3	Bijlagen.....	37

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	12
Figuur 4: Huidige toestand plangebied (bron: opdrachtgever).	13
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	13
Figuur 6: Dwarsprofiel riolering (bron: opdrachtgever).	14
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	15
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	16
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	16
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	17
Figuur 11: Hoogteverloop, N-Z (Bron: Geopunt).....	18
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	19
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	20
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).....	21
Figuur 15: Ter Borch, Sanderus, 1641 (Bron: Heemkundige Kring Molenbeke)	23
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	24
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	25
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	25
Figuur 19: Sporenkaart proefsleuvenonderzoek 2017 (bron: De Gryse, J., Van Crombrughe, H. & Slabbinck, F. 2017).	26
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).	27
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	31

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....	31
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	32
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	32
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	33

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....	7
---	---

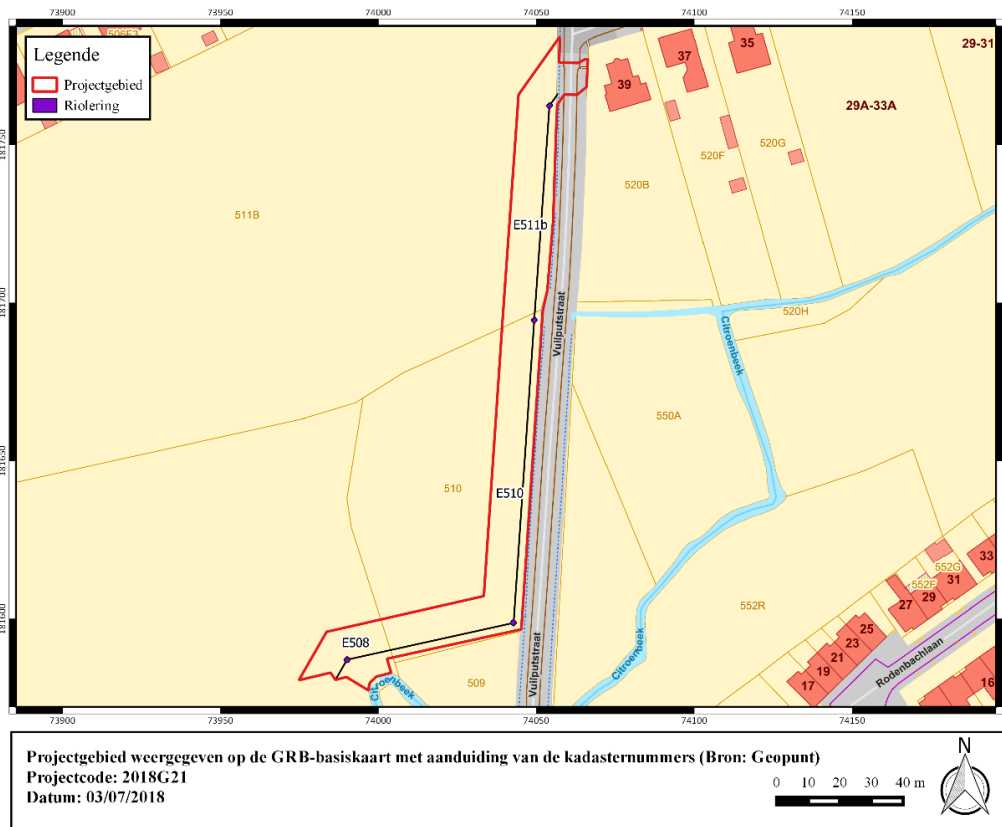
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

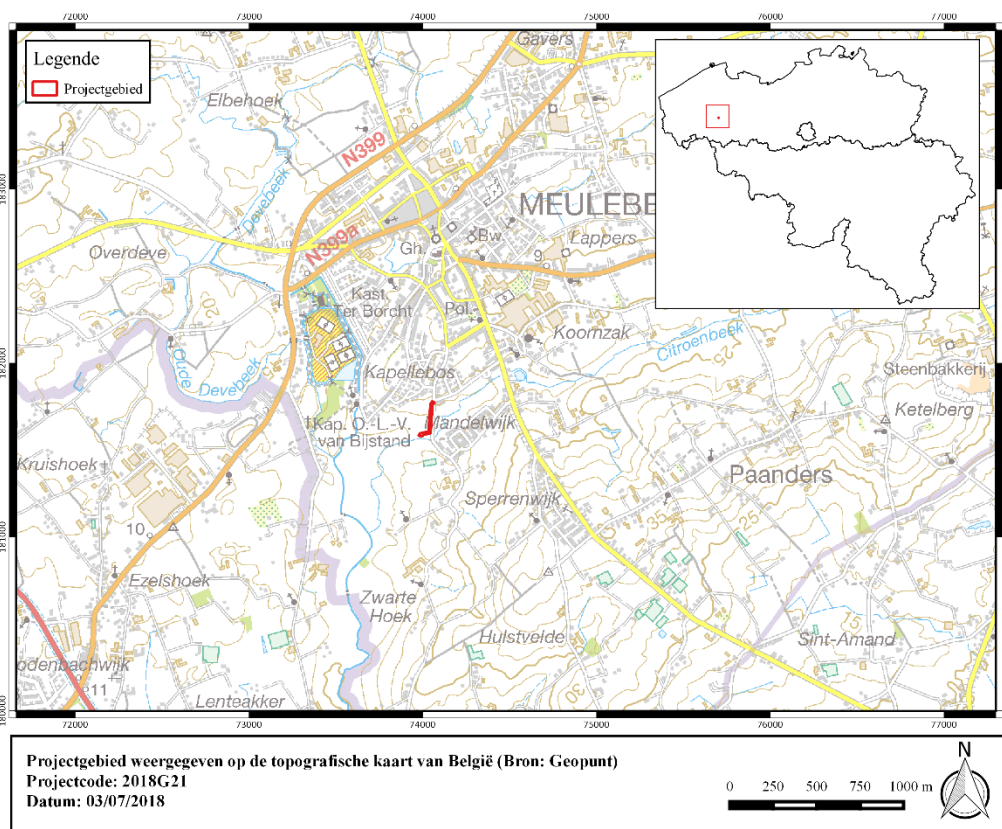
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Meulebeke
	Deelgemeente	/
	Postcode	8760
	Adres	Vuilputstraat
	Toponiem	Citroenbeek 230663
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 73885$ $Y_{\min} = 181572$ $X_{\max} = 74195$ $Y_{\max} = 181787$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Meulebeke, Afdeling 1, Sectie E, nr's: 511b, 510, 508 Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Janiek De Gryse (erkend archeoloog) Wouter Van Goidsenhoven (archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Joren De Tollenaere (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan deels binnen een gebied voor woonuitbreiding en deels binnen agrarisch gebied. Het projectgebied situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 3179 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Meulebeke Citroenbeek 23063 werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1842-1879)
- Topografische kaart Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

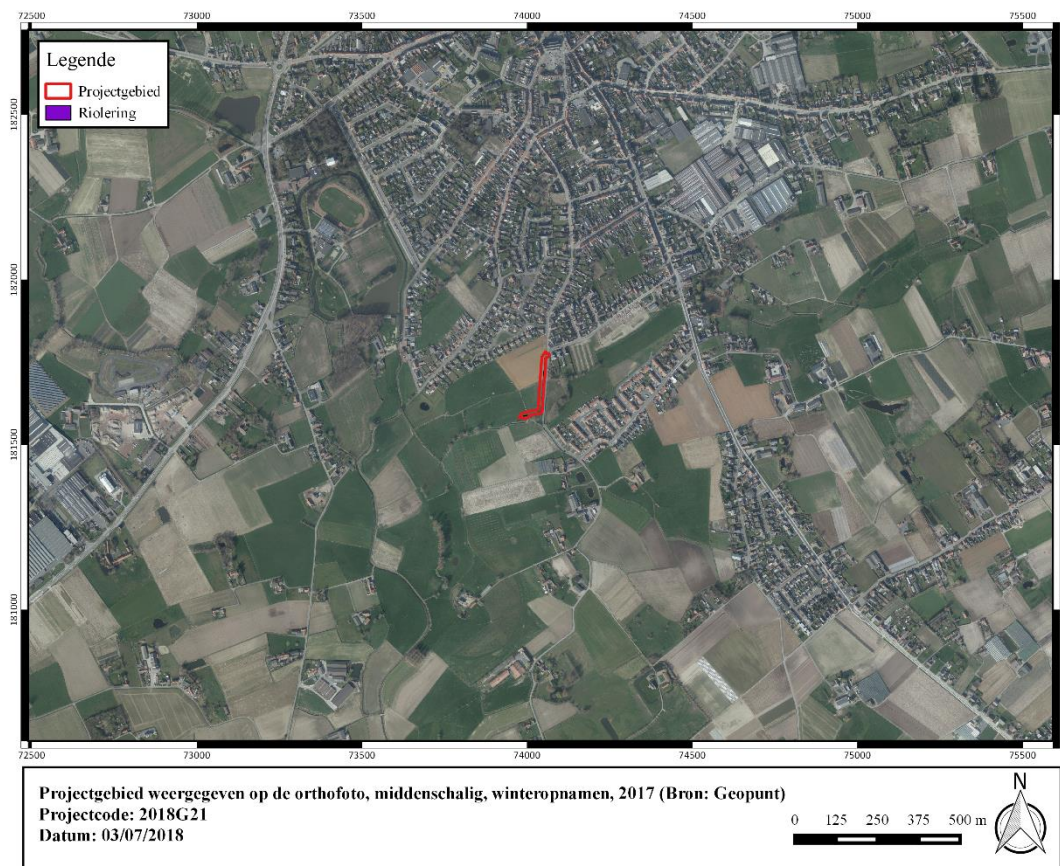
² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Meulebeke, in de provincie West-Vlaanderen. Meulebeke grenst ten noorden aan Pittem en Tielt, ten oosten en zuidoosten aan Oostrozebeke en ten zuiden en zuidwesten aan Ingelmunster en ten westen aan Emelgem en Ardooie. Het onderzoeksterrein volgt een noord-zuid georiënteerd lineair verloop langsheen de Vuilputstraat. De dorpskern van Meulebeke situeert zich ca. 900 meter ten noorden.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

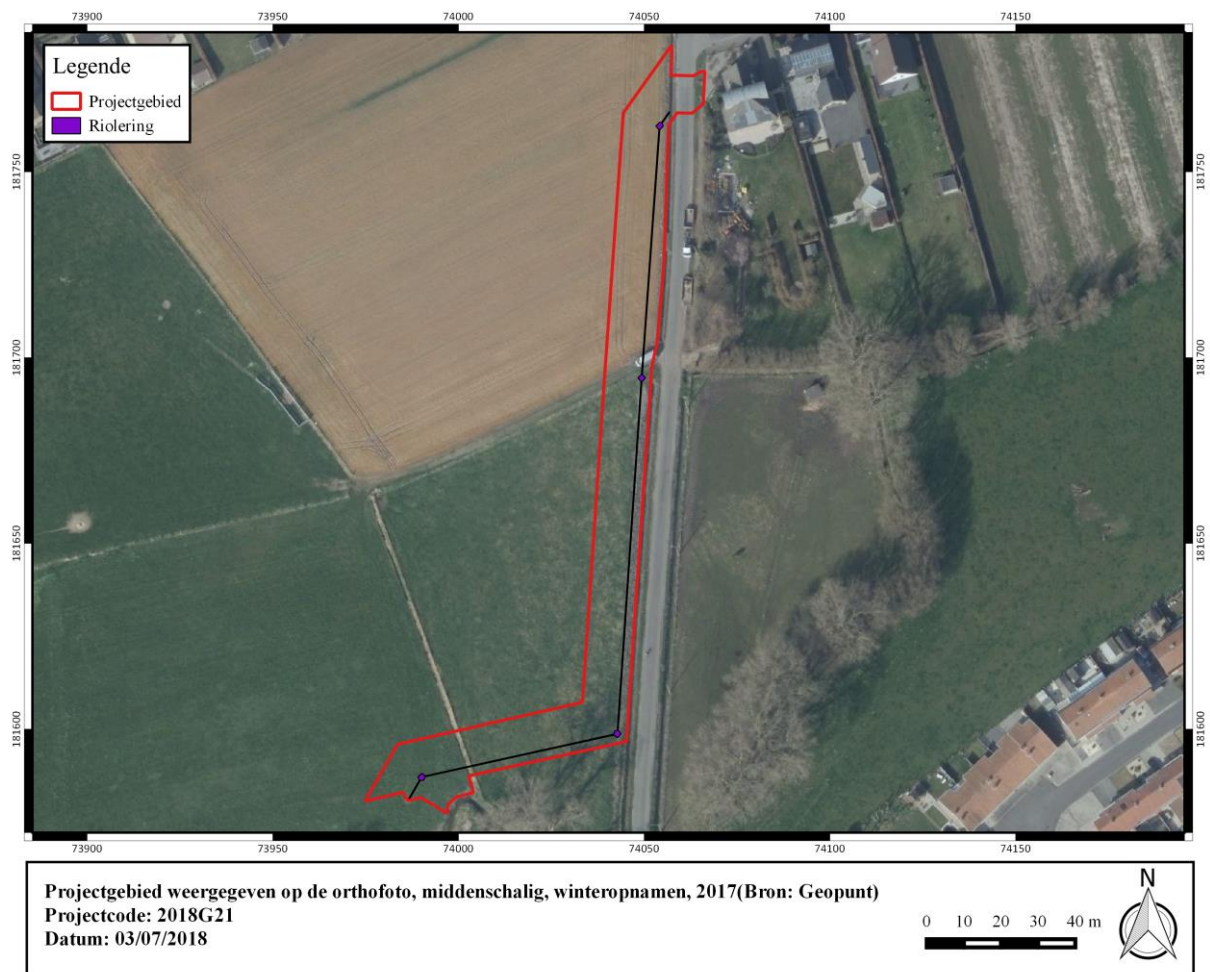
1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

Op heden is het noordelijk deel van het plangebied in gebruik als akkerland en het zuidelijk deel als weide. In de meest noordelijke zone situeert zich op heden een stuk wegenis dat in het kader van de geplande werken zal worden heraangelegd.

Figuur 4: Huidige toestand plangebied (bron: opdrachtgever).

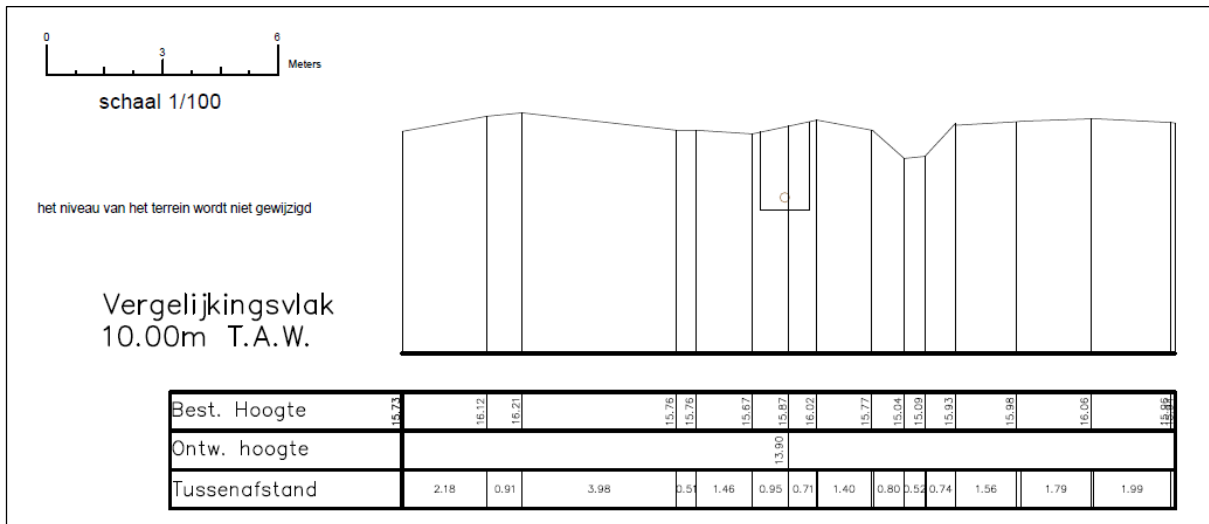
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant de realisatie van een riolering met diameter 250 mm over een lopend tracé van 168 meter. Voor de aanleg van de riolering wordt een sleuf uitgegraven met een diepte van ca. 2 m-mv en een breedte van ca. 1,5 meter (252 m²).

Het overige deel van het projectgebied zal worden ingericht als werfzone (2927 m²). Hiertoe wordt de teelaarde verwijderd.

Figuur 6: Dwarsprofiel riolering (bron: opdrachtgever).

1.4 Assessmentrapport

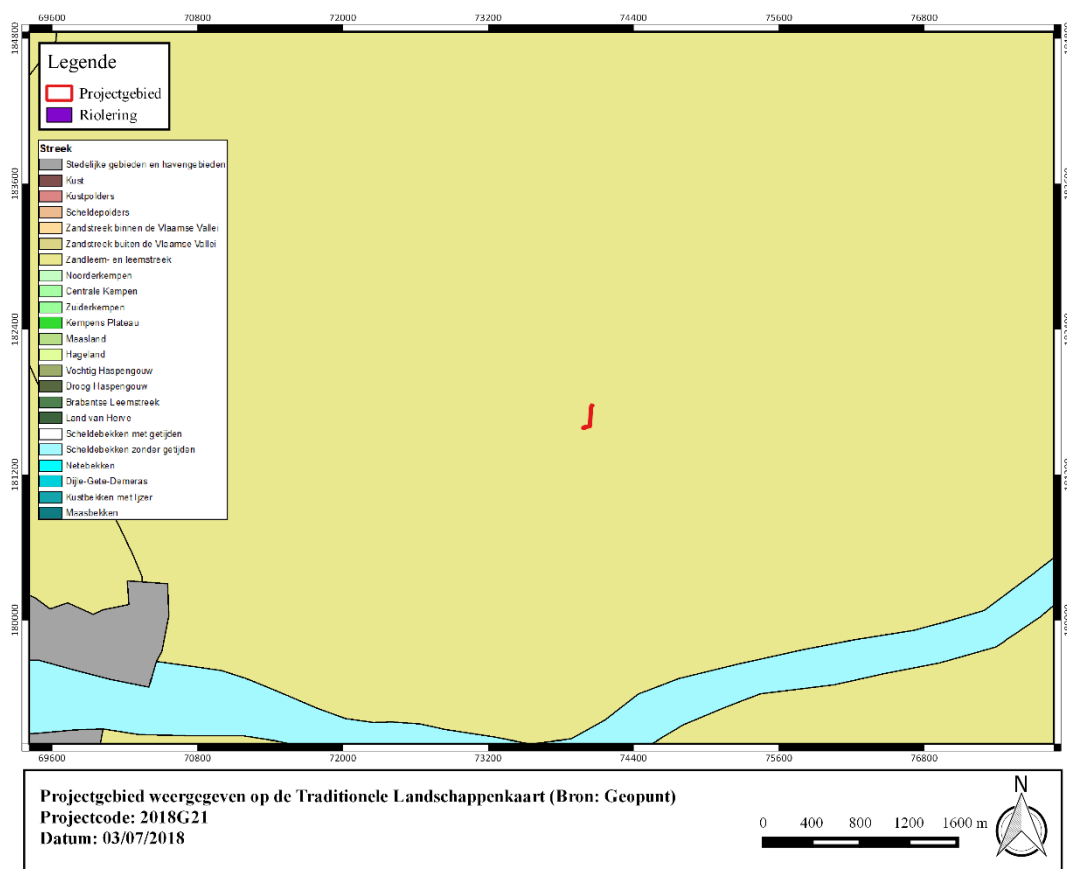
Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

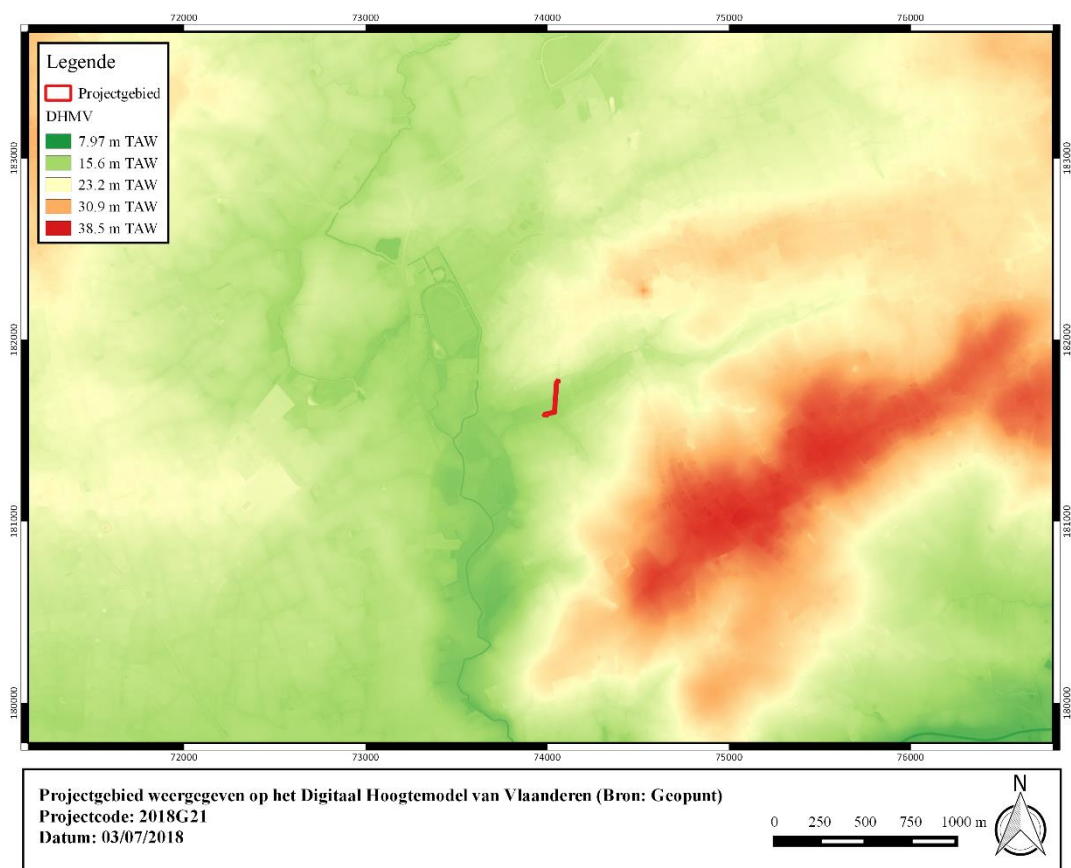
1.4.1.1 Landschappelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in de zandleem- en leemstreek. De zuidelijke helft van het plangebied doorsnijdt het alluvium van de Citroenbeek. Het projectgebied is gelegen op een hoogte van 15 m TAW tot 18 m TAW en helft af in zuidelijke richting. Het terrein ligt op de rand van een alluviale vallei, ten oosten is een duidelijke rug aanwezig.

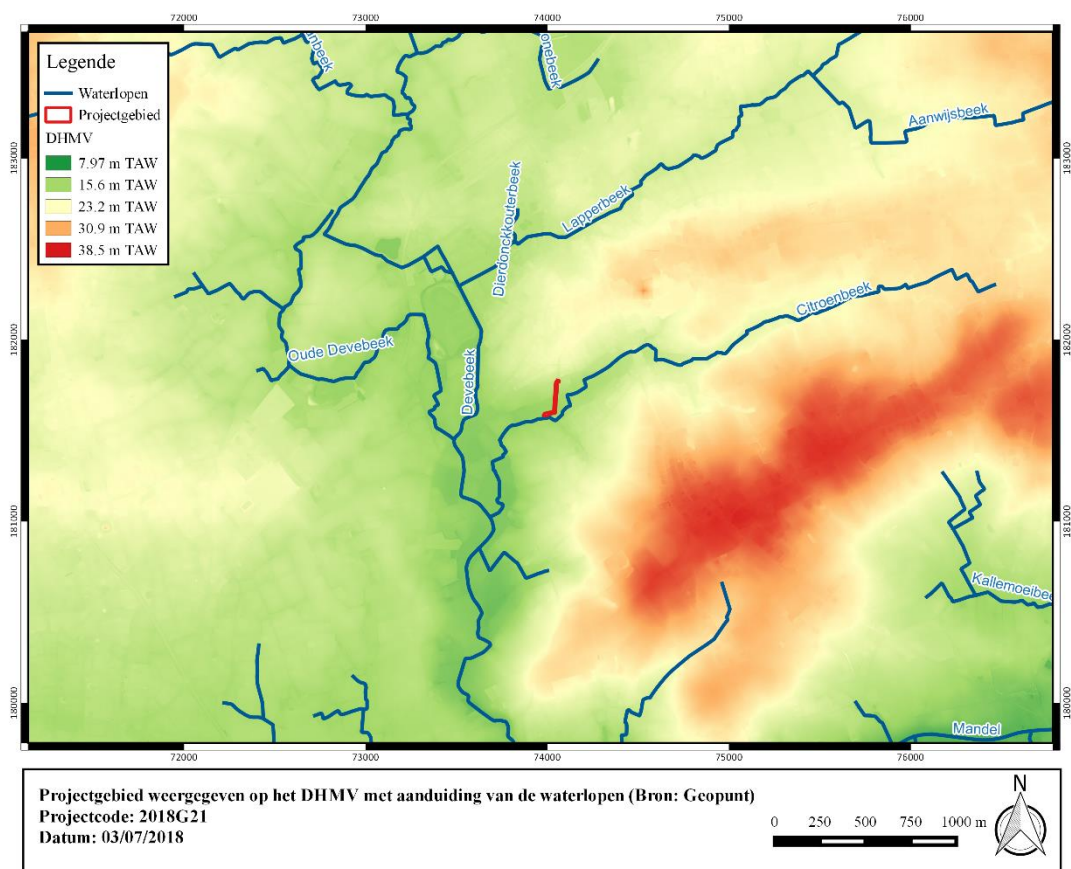

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

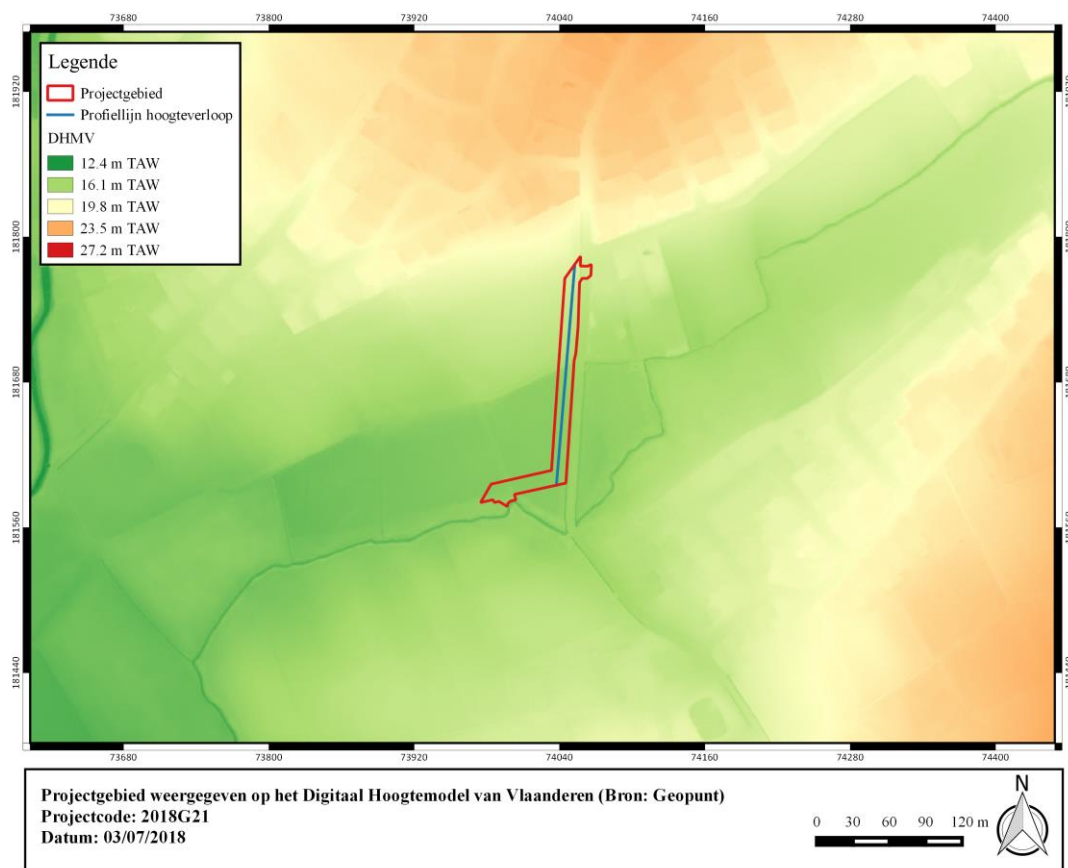

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

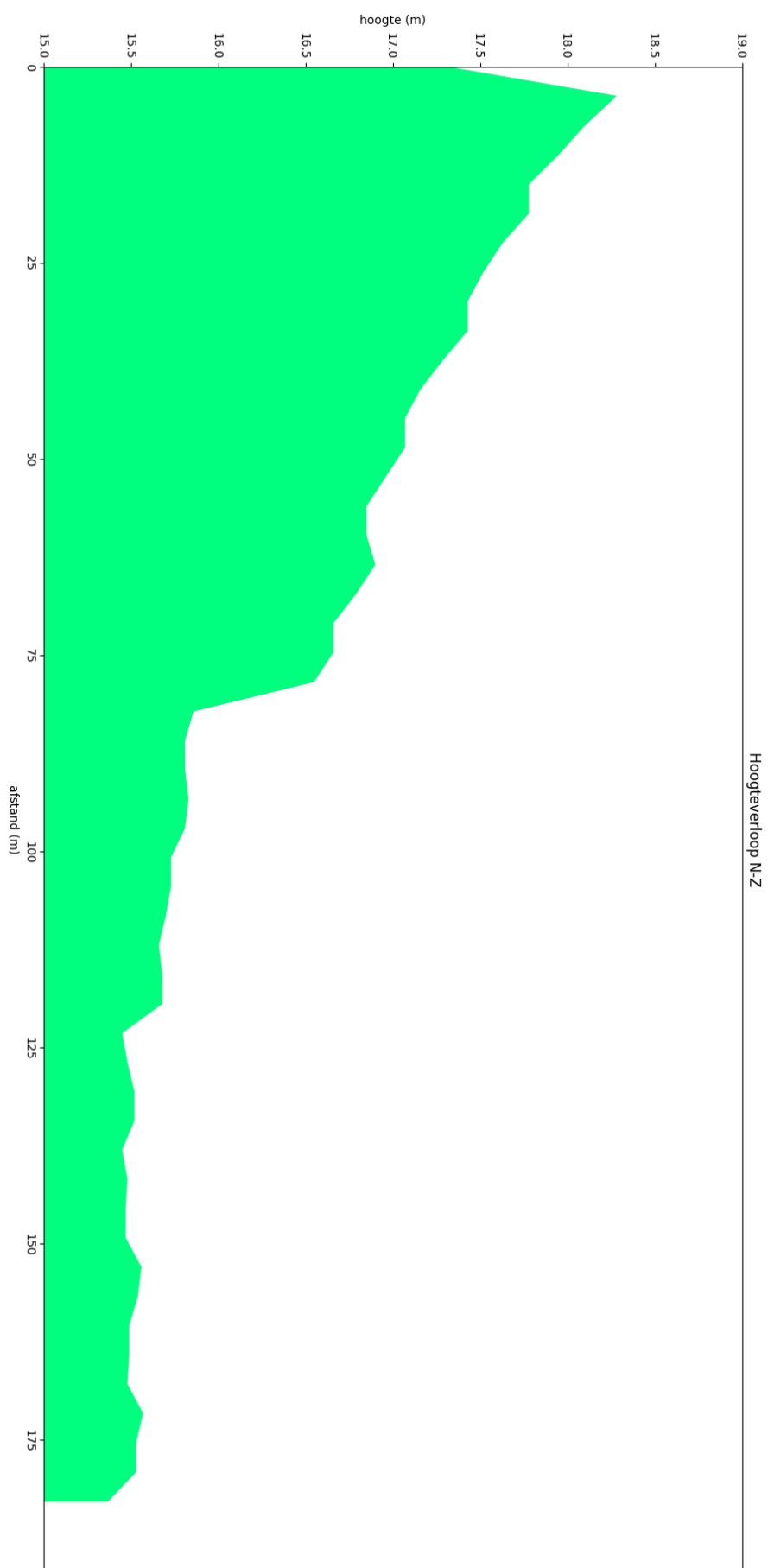

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

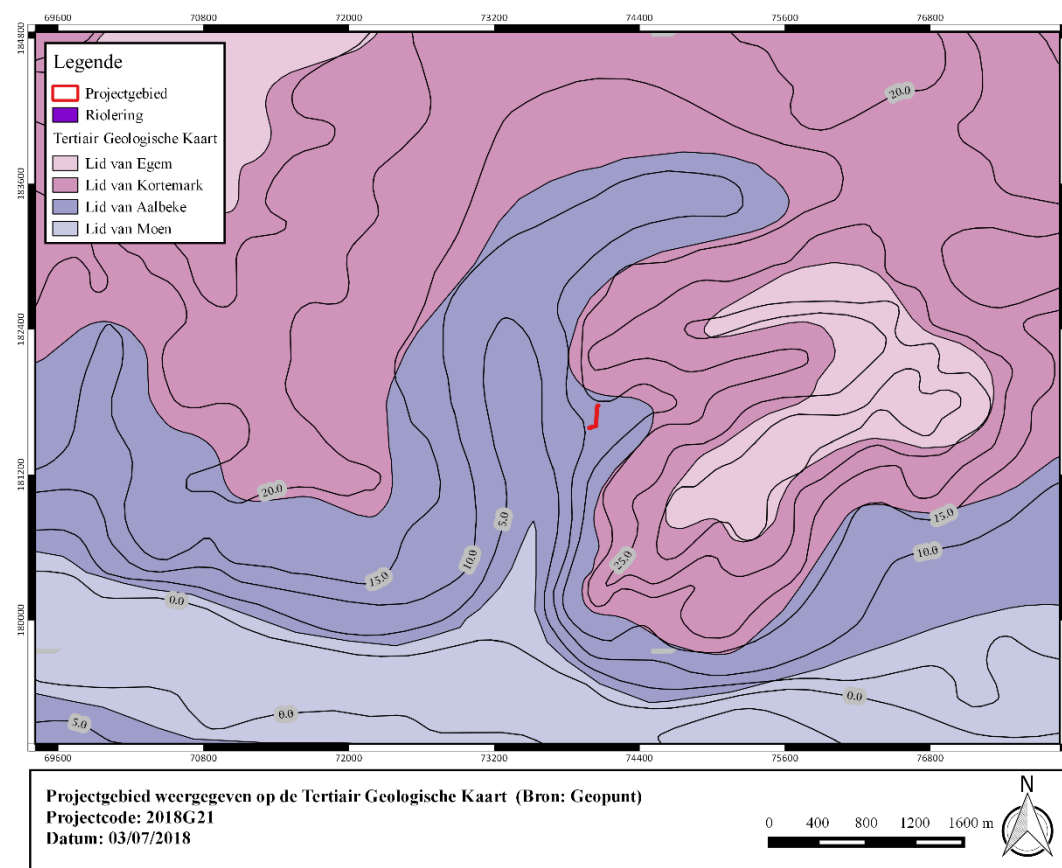

Figuur 11: Hoogteverloop, N-Z (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Aalbeke** (Formatie van Kortrijk). Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

Het **Lid van Aalbeke** is een fijnsiltige homogene klei, afgezet in een rustig open-shelf milieu. Het manifesteert zich vaak als een grijze plastische klei die soms fossielen, zandsteenconcreties en laagjes grijs zand bevat. Deze klei wordt uitgebaat voor vervaardiging van bakstenen, dakpannen en siertegels.

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

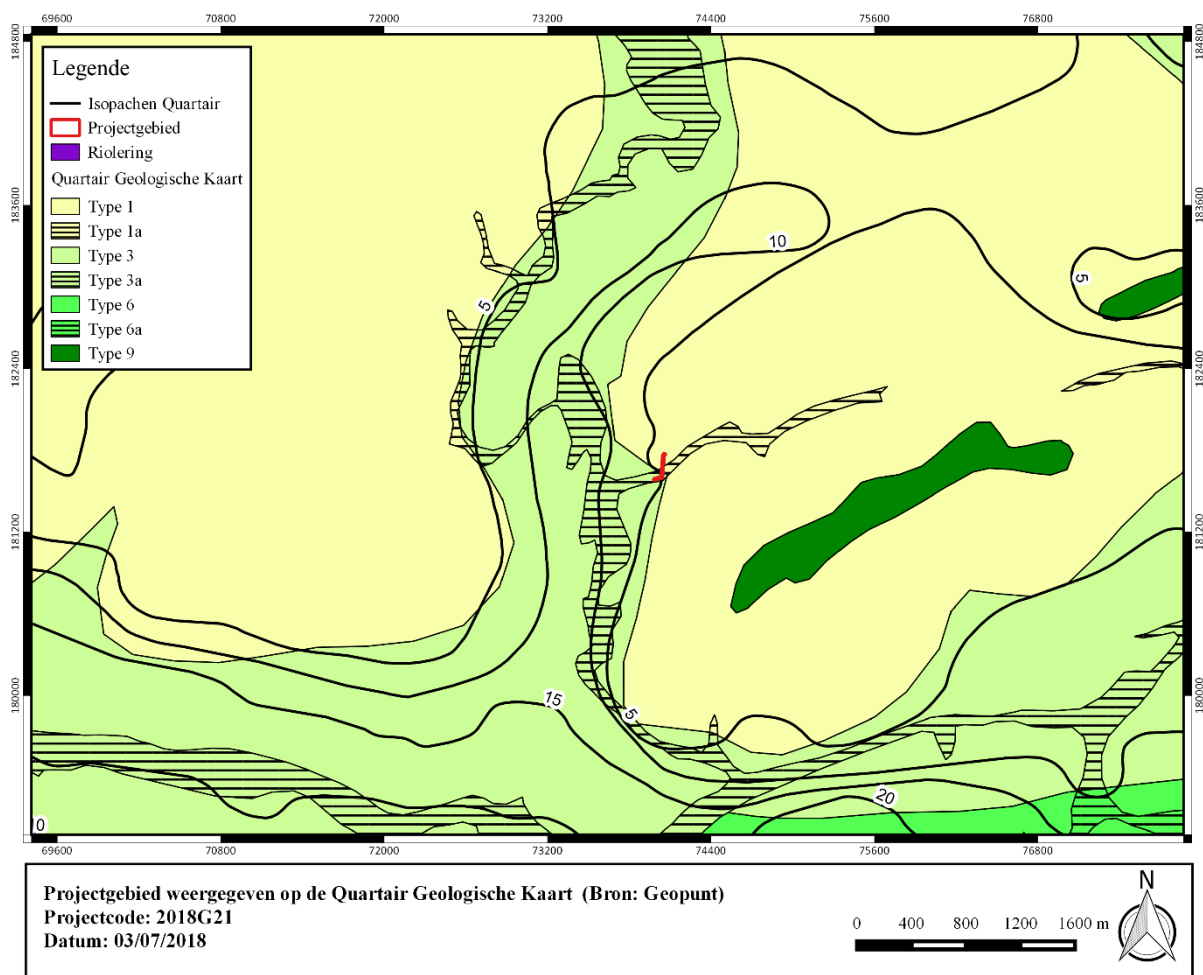

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

Het **Type 1a** bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan. Deze fluviatiele afzetting is mogelijk aanwezig. Hierboven is een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen aanwezig (zand tot zandleem). Deze eolische afzetting kan hellingsafzettingen van het Quartair bevatten en kan mogelijk afwezig zijn. De top bestaat uit een fluviatiele afzetting (organochemisch en perimarien inclusief) van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal.

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 3a**. Het bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen. Binnen deze afzetting kunnen mogelijk hellingsafzettingen van het Quartair voorkomen. Lokaal kan deze eolische afzetting afwezig zijn. De top bestaat uit een fluviatiele afzetting (organochemisch en perimarien inclusief) van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal.

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

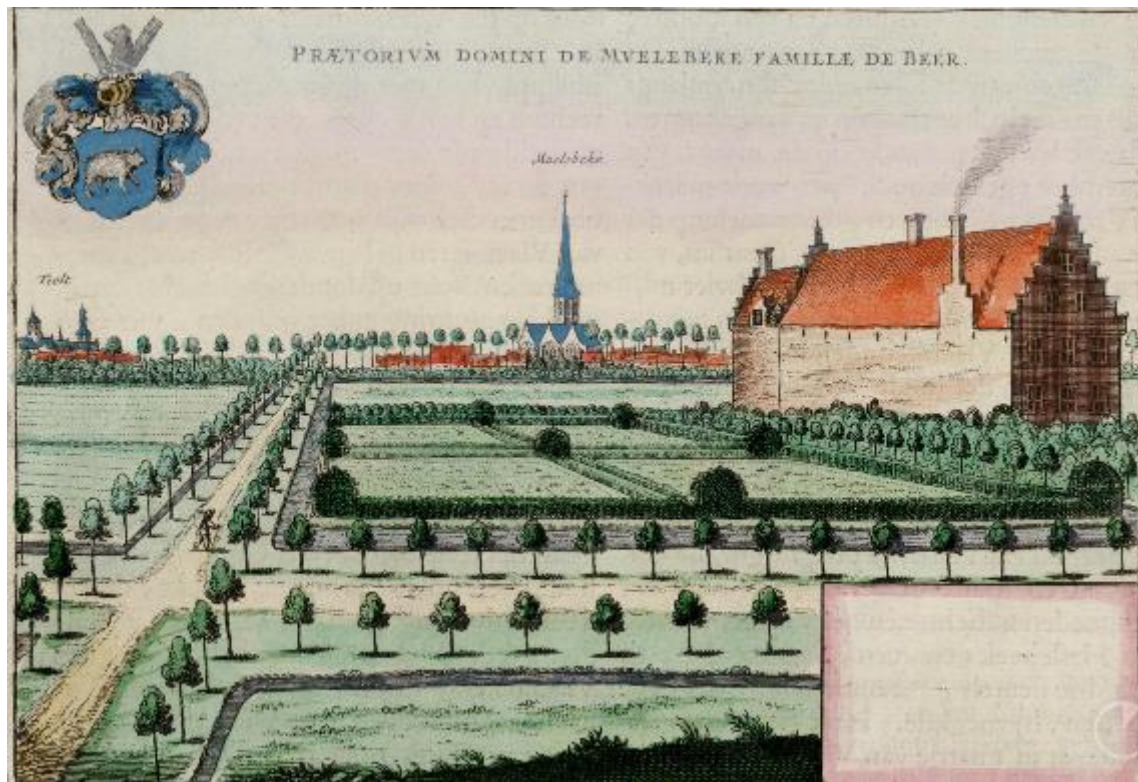
1.4.2.1 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Meulebeke situeert zich op een uitloper van het zandlemig Plateau van Tielt, dat in het zuiden is begrensd door een dalsliert van de Mandel. Binnen het huidige grondgebied van de gemeente zijn Neolithische silexartefacten opgegraven die wijzen op de vroege nederzettingen in het grondgebied. Deze nederzettingen situeren zich aan de Paanders, het 'Goed Ter Lucht', en een zone nabij de oude spoorlijn naar Ingelmunster. De Bruggesteenvweg gaat wellicht terug op een Romeinse heirweg. Daarnaast kruisen bij de huidige Plettinckplaats twee kleinere verbindingswegen uit de Romeinse tijd. Nabij het 'Dooder Lieden Land' werden bij een opgraving van een Romeins vlakgraf wapens en aardewerk aangetroffen.

Toponiemen zoals Robrechtgem en Manegem wijzen op oude Frankische nederzettingen. Tevens werd bij een opgraving een vlakgraf uit de Merovingische periode vastgesteld. Gedurende de vroege middeleeuwen ressorteert Meulebeke onder het bisdom Doornik en tegen het einde van de 7de eeuw is de streek reeds gekerstend. De eerste bidplaats wordt nog in de 7de eeuw opgericht aan het knooppunt van verschillende verbindingswegen en geleidelijk aan ontwikkelt zich hier een dorpskern. Meulebeke wordt aan het einde van de 9de eeuw enkele malen geteisterd door invallen van de Noormannen. Gedurende de middeleeuwen wordt het moerasgebied rond de oude Devebeek drooggelegd waardoor o.a. de Borchtmeersen ontstaan.

Net als het nabijgelegen Ingelmunster is Meulebeke een heerlijkheid van het leenhof van Dendermonde, ressorterend onder de kasselrij Kortrijk en is het samen met 21 andere parochies onderworpen aan de Roede van Tielt. De oudste vermelding van Mullenbeca dateert uit 1100. De hoofdheerlijkheid van de gemeente is Ter Borcht. In 1436 gaat Ter Borcht over tot het geslacht vander Douve, dat de naam 'Van Meulebeke' aanneemt. Dit onderschrijft de band tussen het kasteeldomein en het dorp. Op het einde van de 15de eeuw gaat het domein over op de familie De Beer. Deze familie blijft bezitter van de heerlijkheid Meulebeke tot aan het einde van de 18de eeuw. De beer op het wapenschild van Meulebeke is een verwijzing naar de familie De Beer, die sterk zijn stempel zal drukken op de Meulebeekse geschiedenis. De eerste stenen kerk van Meulebeke dateert uit ca. 1100. Vanaf de 14de eeuw speelt de Mandelvallei een voorname rol in de vlasindustrie. Aan het eind van de 15de eeuw telt Meulebeke reeds 2000 inwoners.

De 16de eeuw betekent een enorme bloei voor de vlas-en linnenindustrie. Gedurende de 17de eeuw zal het economisch belang van deze nijverheden nog toenemen. Tijdens de 17de eeuw wordt Meulebeke echter vaak belaagd door plunderende legers, waaronder de Fransen, die in 1645 de Sint-Amanduskerk in brand steken. De oorlogsproblemen zorgen samen met aanhoudende pestepidemieën voor een algemene verarming en bevolkingsrecessie in de regio. In 1655 verheft Filips IV de heerlijkheid Meulebeke of Ter Borcht tot baronie als dankbetuiging aan Nicolas de Beer. Figuur 12 toont ter Borcht met omliggende velden in 1641. Op de achtergrond is de Sint-Amanduskerk te zien.

Figuur 15: Ter Borch, Sanderus, 1641 (Bron: Heemkundige Kring Mulenbeca)

De rustige periode in de 18de eeuw wordt doorbroken wanneer de troepen van Lodewijk XV in 1744 de Kasselrij Kortrijk binnenvallen. In 1761 is het regiment van Saksen-Gotha in Meulebeke gelegerd. Uit de 18de eeuw dateren verscheidene wegen-en infrastructuurwerken, ter bevordering van de verbinding met nabijgelegen dorpen en steden. Aan het eind van de 18de eeuw kent Meulebeke ca. 7000 inwoners waardoor het de grootste plattelandsgemeente van de kasselrij Kortrijk is. Gedurende de 18de eeuw is er wederom een bloei van de vlasindustrie. Als centrum van de vlasnijverheid verkrijgt Meulebeke een markttoetrooi in 1784. Begin 1794 zijn er in Meulebeke Oostenrijkse troepen gelegerd. Op 19 juni 1794 komen de eerste Franse troepen binnen de dorpskern. Er is een inkwartiering van de soldaten in het kasteel Ter Borch. Aan de Oostrozebekestraat komt het hoofdkwartier met administratie.

De economie van Meulebeke beperkt zich in de 19de eeuw tot de landbouw en linnennijverheid. De linnennijverheid ondergaat aan het midden van de 19de eeuw een enorme crisis ten gevolge van invoerrechten in het buitenland, het verlies van de Spaanse markt (en zijn kolonies) en de concurrentie van de gemechaniseerde industrie. Meulebeke gaat gebukt onder pauperisme, mede door de landbouwcrisissen en epidemieën. Slechts in de tweede helft van de 19de eeuw gebeurt een geleidelijke modernisering van de industrie. De belangrijkste nijverheden in Meulebeke zijn de handweef-en de kantnijverheid. De voortschrijdende industrialisatie in de 20ste eeuw uit zich in het optrekken van nieuwe fabrieken en brouwerijen. De tewerkstelling blijft het grootste in de textielnijverheid.

De Eerste Wereldoorlog begint te Meulebeke met de inval van het Duitse leger op 15 augustus 1914. Een "Ortskommandantur" wordt achtereenvolgens ingericht in het huis Roelandts op de Markt en in de pastorie; de kommandant zelf verblijft in het kasteel Ter Borch. Ook het kasteel Bossuyt wordt door de Duitsers bezet en herberg "Den Beer" wordt ingericht als "Soldatenheim". Fabrieken worden ontruimd en als voorraadschuren benut. De soldaten worden

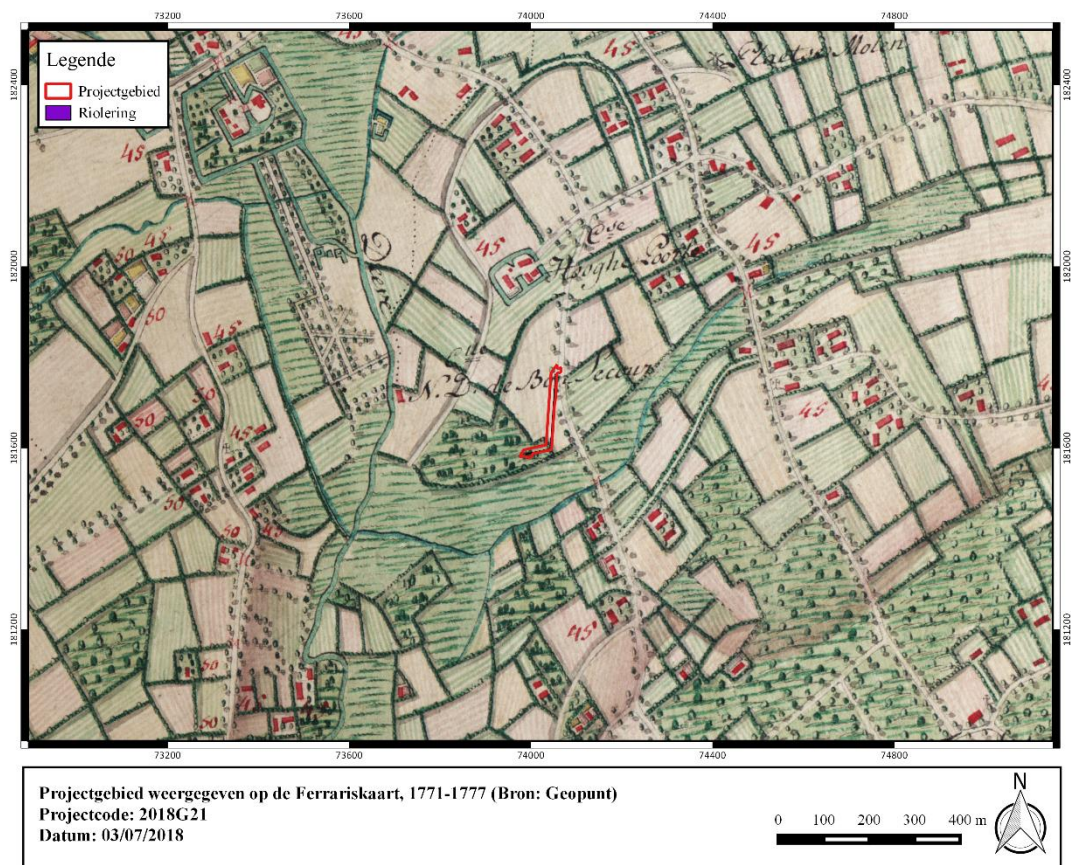

ingekwartierd bij burgers, boeren en vnl. in de school en het klooster te Marialoop. Tijdens de periode 1917-1918 zijn er hevige gevechten tussen terugtrekkende Duitse troepen en het aanrukkende Franse leger. Op 18 oktober 1918 vindt de strijd om Meulebeke plaats. Gedurende de Tweede Wereldoorlog wordt een deel van de Belgische troepen gehuisvest in Meulebeke. Op 26 en 27 mei 1940 wordt de 'slag om Meulebeke gevochten'. Tijdens dit militair treffen zit de markt geprangd tussen het Duitse Leger dat vanuit het zuiden komt en het Belgische leger dat zich heeft ingegraven aan de spoorlijn Tielt-Ingelmunster.³

1.4.2.2 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

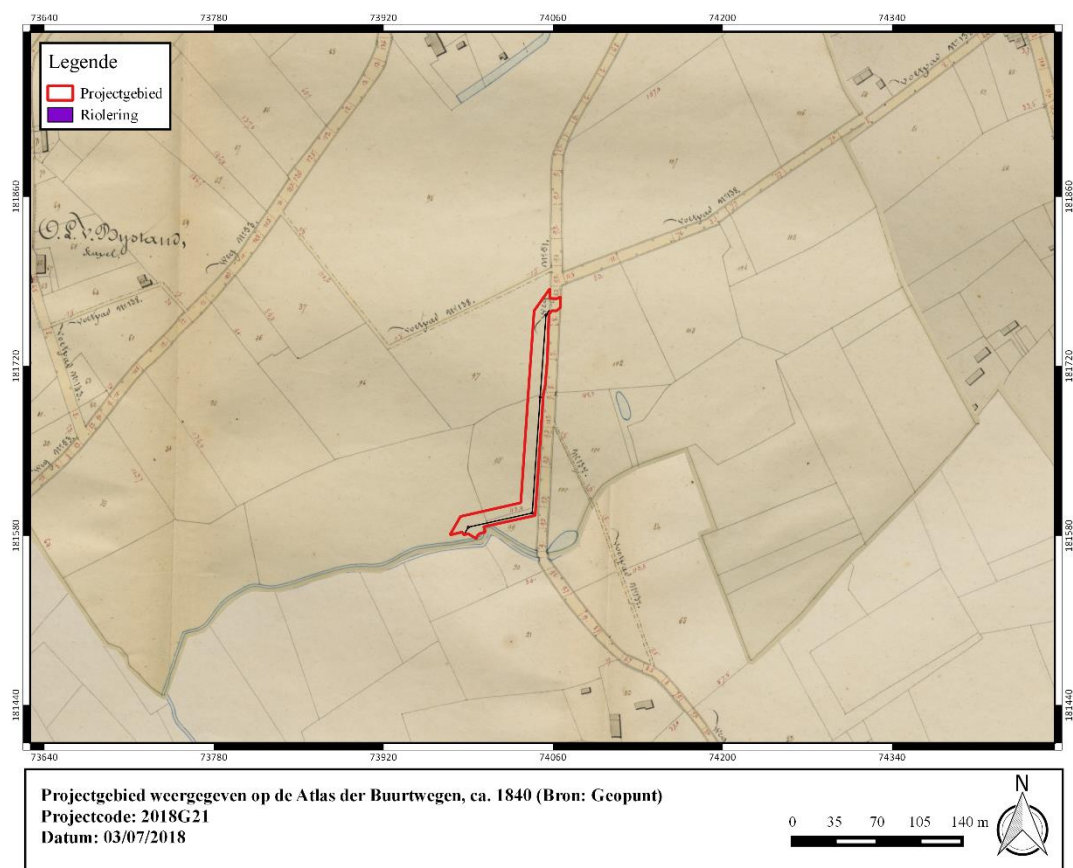
Op de Ferrariskaart staat het overgrote deel van het plangebied gekarteerd als akkerland. Ten oosten van het plangebied situeert zich een noord-zuid georiënteerde met bomen omzoomde wegenis waarvan het verloopt deels gelijkloopt met dat van de huidige Vuilputstraat. Het zuidelijk deel van het onderzoeksterrein is gelegen ter hoogte van bosgebied. Ten zuiden van het projectgebied stroomt de Citroenbeek.

De Atlas der Buurtwegen en de Poppkaart geven geen bebouwing weer ter hoogte van het onderzoeksterrein. Het zuidelijk deel van het plangebied wordt mogelijk aangesneden door een waterloop.

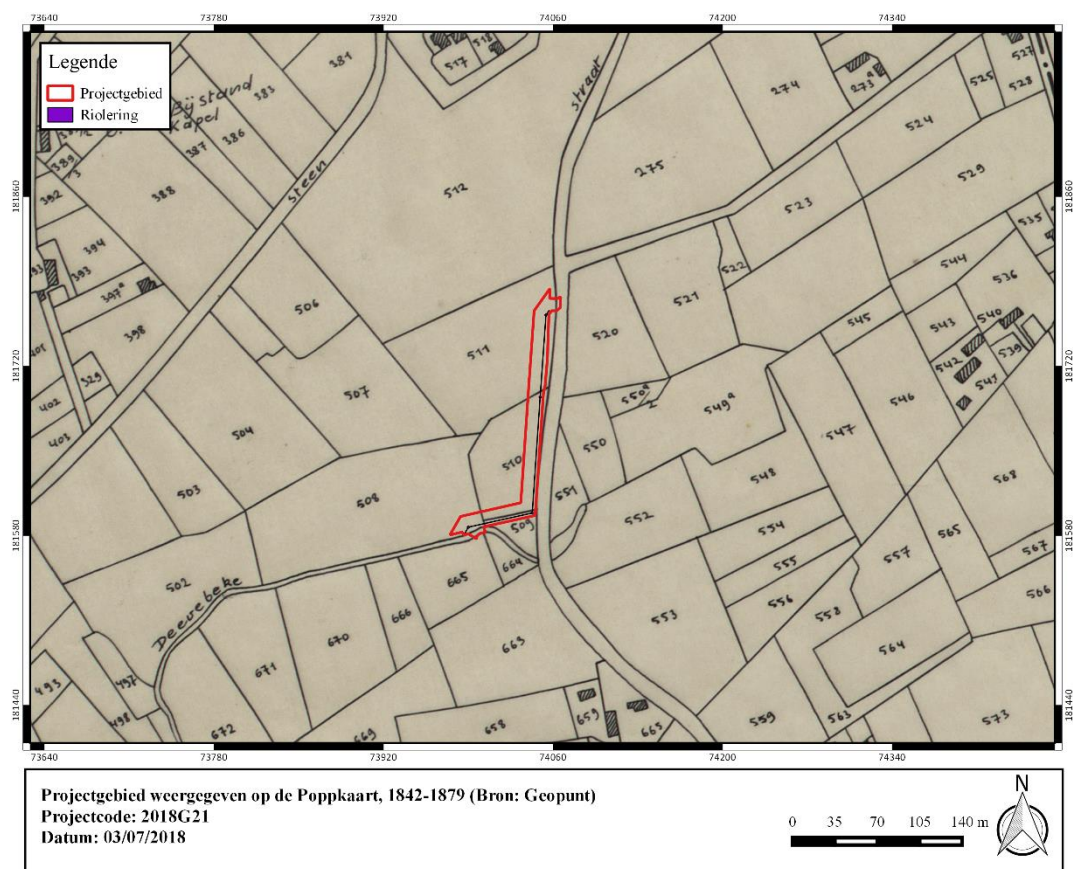

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Meulebeke, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122150> (geraadpleegd op 20 september 2016)

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

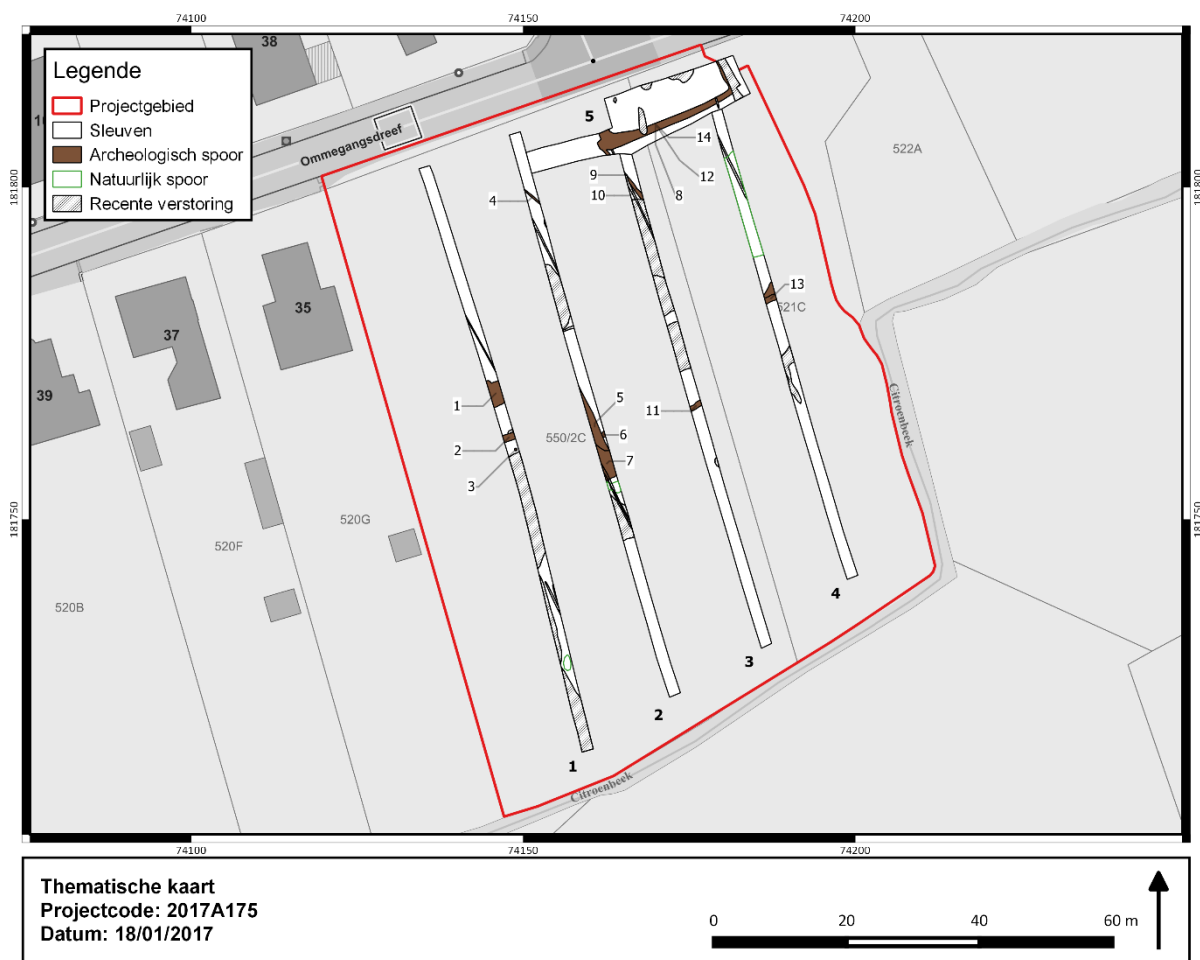

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

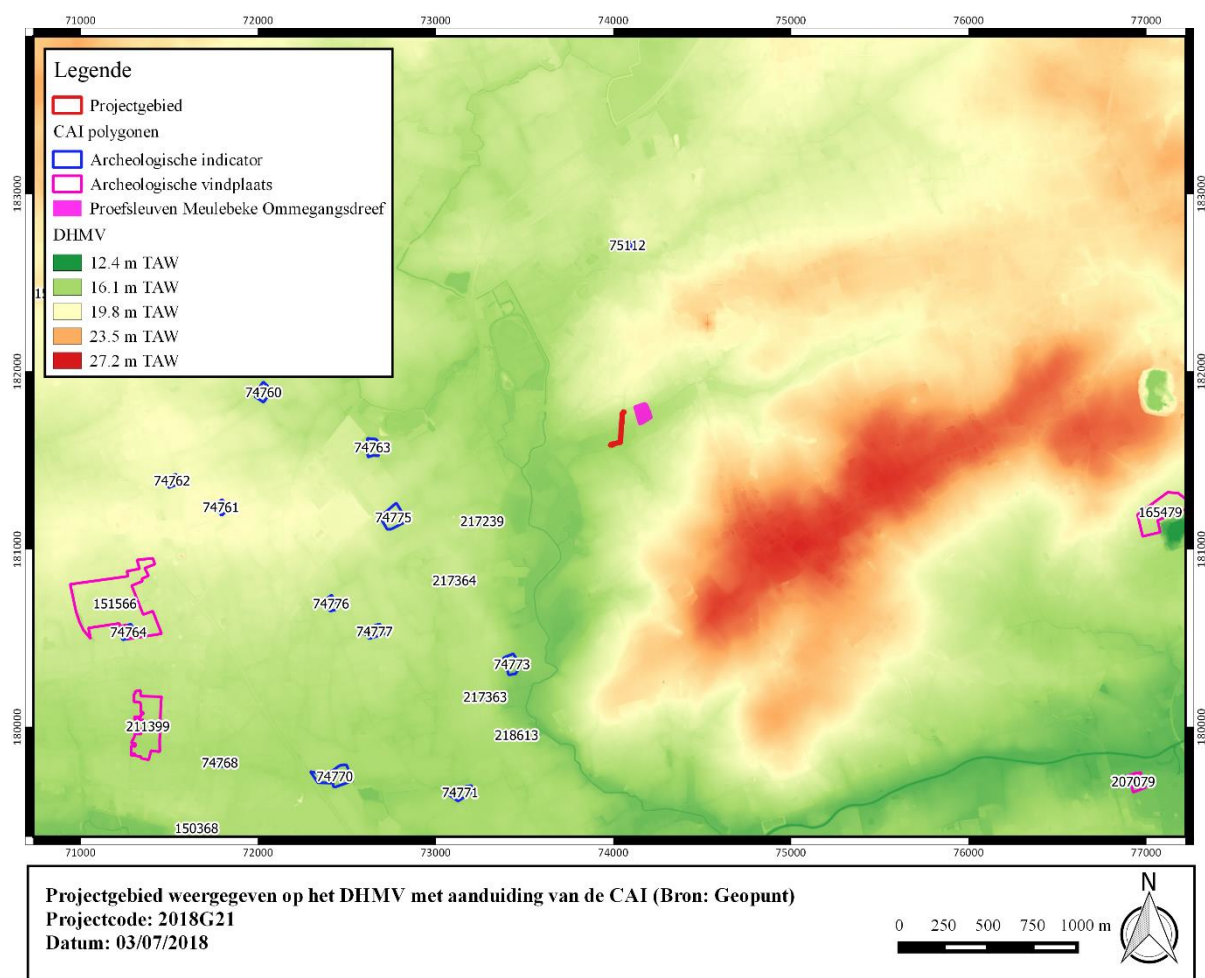
1.4.2.3 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Op het plangebied zijn geen archeologische vindplaatsen gekend. Zeer relevant echter is een proefsleuvenonderzoek uit 2017, uitgevoerd door Ruben Willaert BVBA, precies ten westen van het plangebied. Binnen het plangebied waren twee uitgesproken landschappelijke delen terug te vinden, enerzijds het hoger gelegen zandiger deel, anderzijds het waterverzadigde alluviale beekdal ten zuiden. In het noordelijk deel was het archeologisch niveau het best bewaard. Hier werden antropogene greppels aangetroffen die als perceelsgreppels werden geïnterpreteerd. Het materiaal uit de opvulling was te dateren tussen 1200 en 1700. De sporen waren schaars en vormen geen structuren of vondstenconcentraties. Door de beperkte hoeveelheid aan archeologische sporen werd geen vervolgonderzoek geadviseerd.⁴

Figuur 19: Sporenkaart proefsleuvenonderzoek 2017 (bron: De Gryse, J., Van Crombrughe, H. & Slabbinck, F. 2017).

⁴ De Gryse, J., Van Crombrughe, H. & Slabbinck, F. 2017. Proefsleuvenonderzoek Meulebeke Ommegangsreef, Ruben Willaert BVBA, Brugge.

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

151566	Mechanische prospectie (2010), Opgraving (2012); NK: 15 meter Steentijd: silex (o.a. retoucheafslag) Romeinse tijd: 8 houtskoolrijke kuilen, vermoedelijk houtskoolbranderskuilen. Volle middeleeuwen: gebouw plattegrond - plattegrond van een gebouw met in de sporen aardewerk dat in de volle middeleeuwen kan geplaatst worden - mogelijke aanwezigheid van (meerdere) bijgebouw(en) – grachten - 2 greppels (niet duidelijk of ze tot dezelfde structuur behoorden) – aardewerk – één stuk bot 17e eeuw: pijpjarde: pijpensteeltjes en -kopjes Nieuwe tijd: grachten Bron: Hantson W. e.a. 2010, Archeologisch proefsleuvenonderzoek Ingelmunster Zandberg, Soresma nv. - Eggermont N., Derweduwen N. 2014: Archeologische opgraving Ingelmunster Zandberg (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport, Ingelmunster.
165479	Mechanische prospectie (2013); NK: 15 meter Nieuwe tijd: voornamelijk greppels (o.a. perceelsindeling) en grachten, en enkele kuilen. Bron: Krekelbergh N., Janssens N. 2012: Archeologische prospectie met ingreep in de bodem. Oostrozebeke, Vijverstraat, Baac rapport 56, Gent.
207079	Mechanische prospectie (2014); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: Enkele kuilen en paalsporen, waarin enkele fragmenten grijs en handgevormd aardewerk werden aangetroffen. De sporen bevinden zich in alluviale afzettingen. Wellicht aan de rand van een bewoningsareaal dat zich buiten het projectgebied bevindt Bron: Ryssaert C. 2014: Oostrozebeke- Ettingen. Archeologisch vooronderzoek: proefsleuvenonderzoek langs de Meulebakesteenweg en Ettingen i.o.v. VMSW, Deinze.
211399	Mechanische prospectie (2015); NK: 15 meter Steentijd: afslag in vuursteen Volle middeleeuwen: enkele sporen geassocieerd met volmiddeleeuws aardewerk Late middeleeuwen: enkele sporen geassocieerd met laatmiddeleeuws aardewerk 18^e eeuw: tonput. Het materiaal in de vulling van de insteek wijst op een datering in de 18e eeuw Nieuwste tijd: enkele lagen, muren, put en kuil

	Bron: Cornelis L., Krekelbergh N., Van Remoorter O., Vanden Borre J. 2015: Archeologische prospectie met ingreep in de bodem, Ingelmunster Korenbloemstraat, BAAC Vlaanderen rapport 135, Gent
--	--

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

74760	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74761	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74762	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74763	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74764	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74768	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74770	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74771	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74773	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74775	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74776	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht

74777	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
-------	--

Metaaldetectie

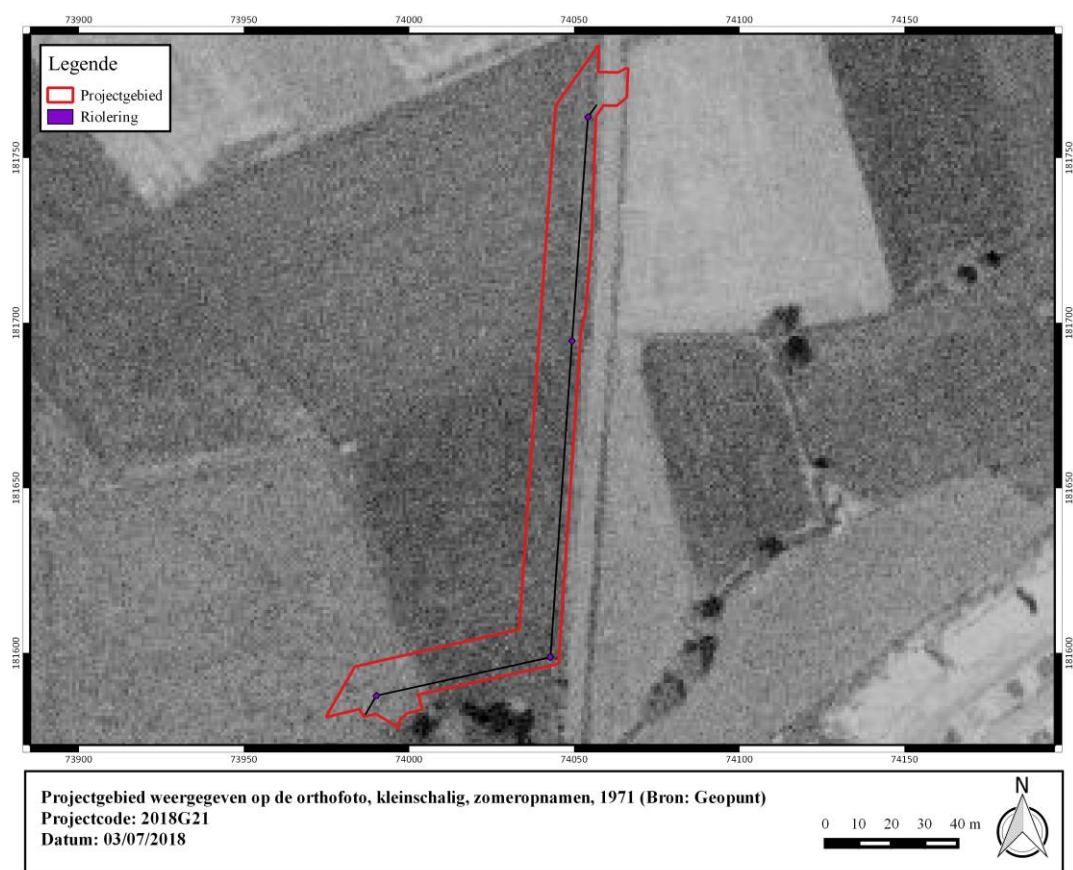
217239	Metaaldetectie (2017); NK: 15 meter 17 ^e eeuw: bronzen deghanger, onversierd
217363	Metaaldetectie (2017); NK: 15 meter Merovingische periode: gelijkarmige fibula. Sluit aan bij Thörle' s type XA3.
218614	Metaaldetectie (2017); NK: 15 meter 20 ^e eeuw: knoop van de regiments d'infanterie

Toevalsvondst

75112	Toevalsvondst; NK: 15 meter Volle middeleeuwen: - sleuf in de kerk van westtoren tot aan het koor - geen sporen van vroegere fasen, wel resten van klokgieten
-------	--

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia. Het noordelijk deel van het plangebied is in gebruik als akkerland, het zuidelijk deel als weiland.

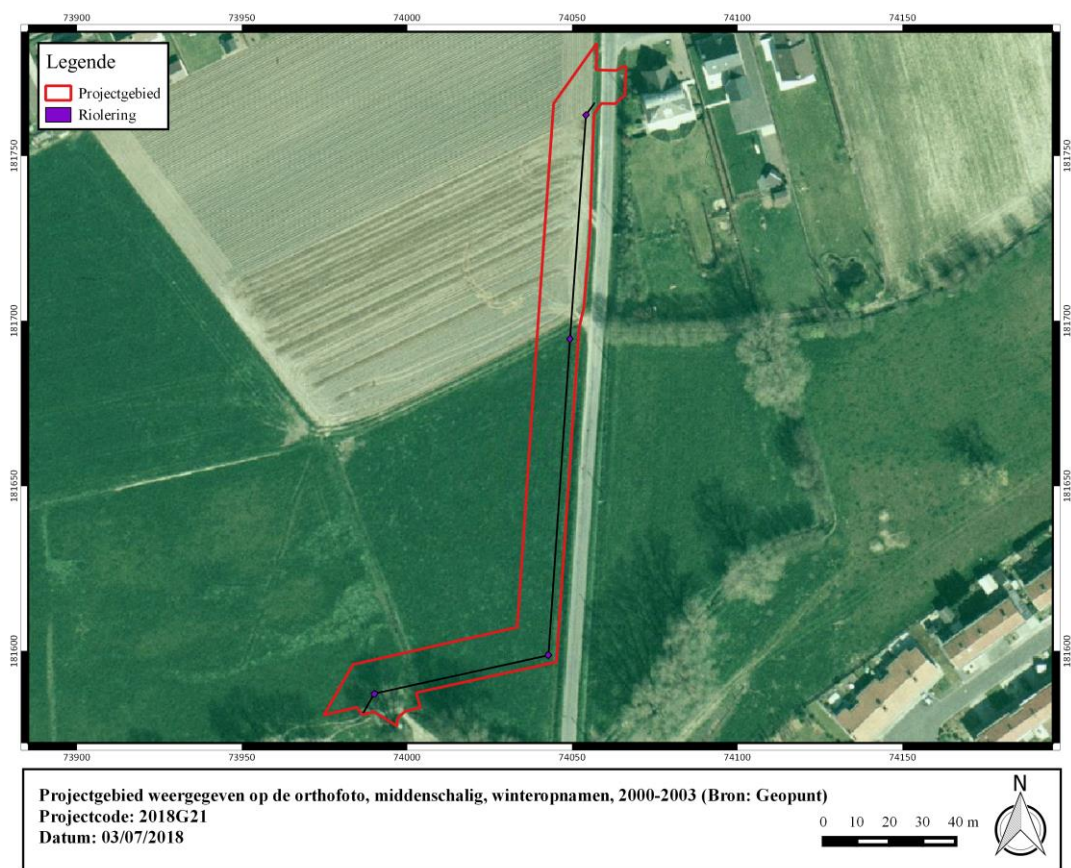

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

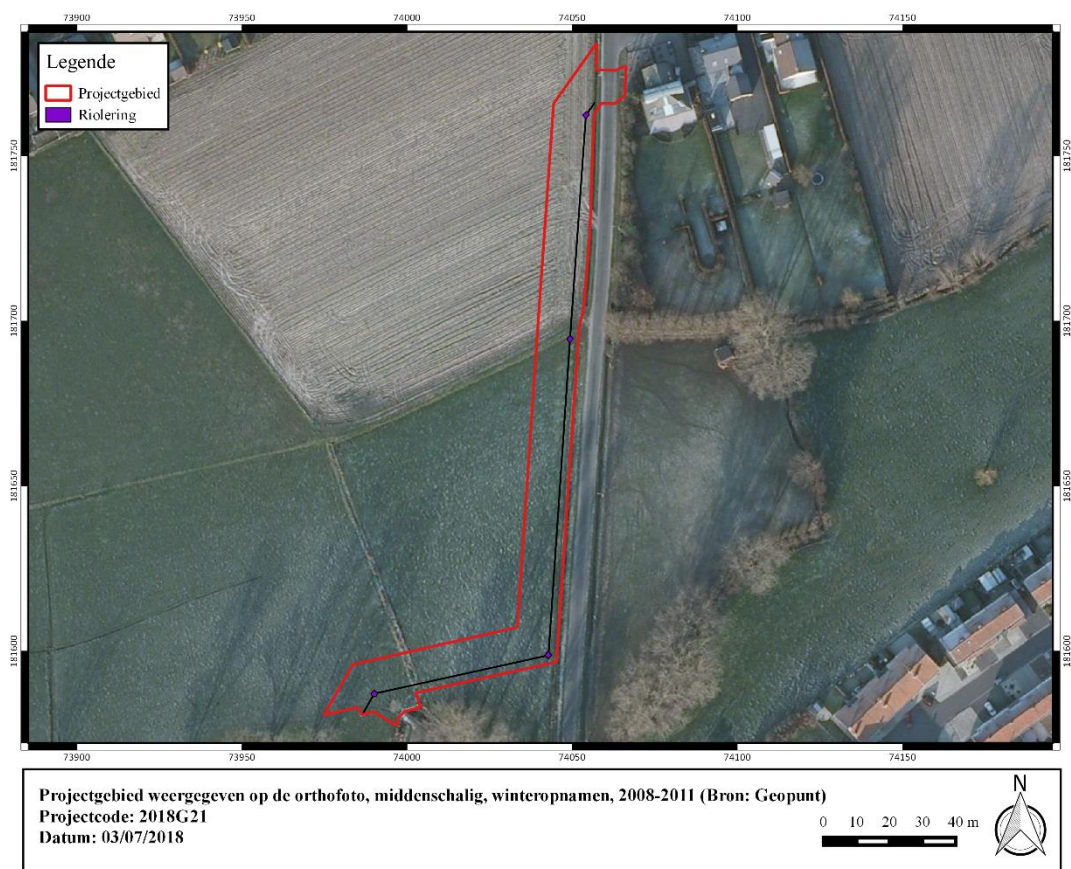

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

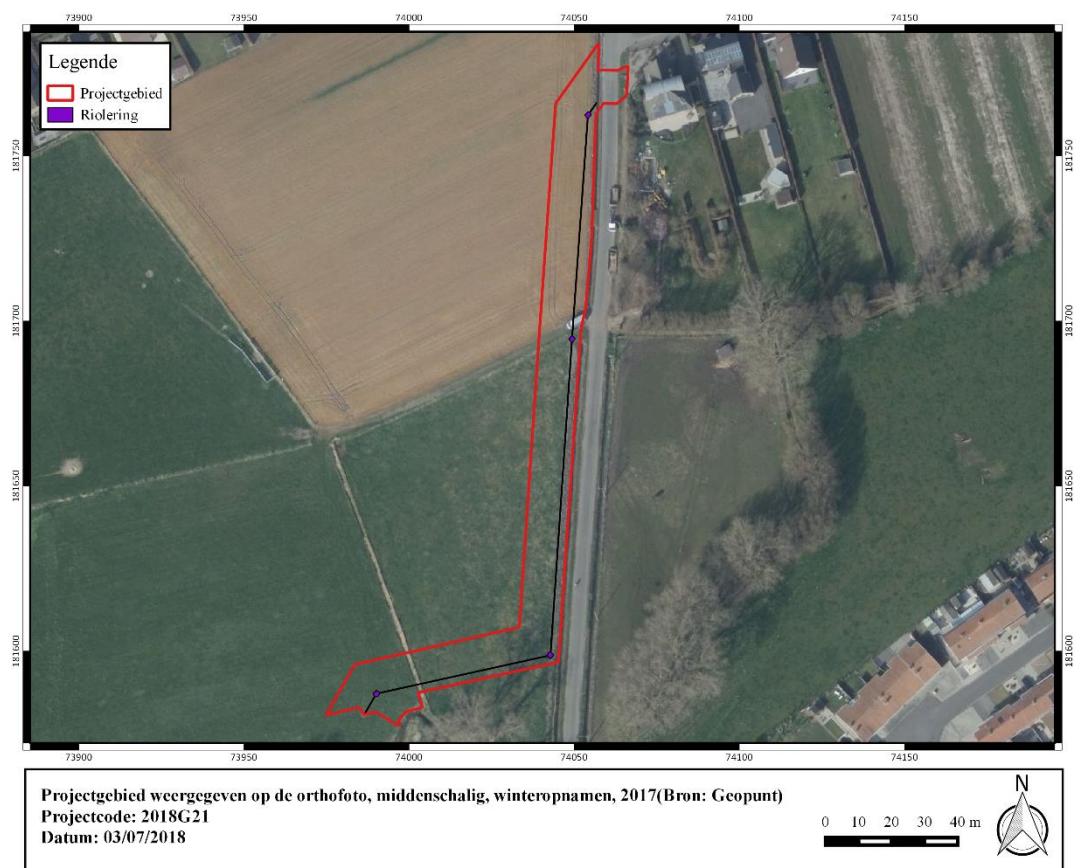

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de aanleg van een nieuwe riolering langsheen de Vuilputstraat te Meulebeke. Deze nieuwe riolering wordt aangelegd over een tracé van 168 lopende meter, met een diepte van 2 m en een breedte van 1,5 m. Langsheen dit traject wordt over een oppervlakte van 2927 m² de teelaarde afgegraven in functie van een werfzone. De gecombineerde oppervlakte van de werkzaamheden bedraagt 3179 m². De noordelijke helft van het terrein is in gebruik als akker, de zuidelijke als weide.

Landschappelijk gezien is het terrein gelegen in de zandleemstreek. De zuidelijke helft van het plangebied doorsnijdt het alluvium van de Citroenbeek. De Quartairgeologische kaart geeft enerzijds in het noorden een profielopbouw weer van laat-Pleistocene eolische afzettingen en anderzijds in het zuiden een profiel dat bestaat uit fluviatiele afzettingen van het Holocene die rusten op de Pleistocene sequentie. Deze variatie in bodemopbouw is ook duidelijk zichtbaar op de bodemkaart waarbij het sediment in de noordelijke helft van het plangebied bestaat uit zandleem en in het zuiden uit natte profielloze klei. Het plangebied is aldus gelegen op de rand van een relatief jong beekdal. De Citroenbeek is een zijbeek ter hoogte van de middenloop van een groter beekstelsel. Dit impliceert dat deze een relatief geringe waterafvoer kent. Dat betekent dat de Holocene gevormde bodem relatief smal en ondiep is. Bij onderzoek aan de Ommegangsdreef op minder dan 100 m ten oosten van het plangebied werd deze tweeledigheid in bodemopbouw reeds vastgesteld⁵. Hierbij werden geen dieperliggende afgedekte stabilisatiehorizonten waargenomen. Ook werd hierbij geen aanwijzingen voor menselijke aanwezigheid tijdens het mesolithicum waargenomen.

Cartografische bronnen indiceren een ruraal karakter van het plangebied en de omgeving. Op de Ferrariskaart is het plangebied grotendeels in gebruik als akker. In het zuiden is het terrein in gebruik als bos. In de nabije en ruime omgeving zijn menig alleenstaande hoeves weergegeven. De loop van de Citroenbeek ten zuiden van het plangebied is duidelijk zichtbaar. Uit jonger cartografisch materiaal blijkt duidelijk het huidige verloop van deze beek het resultaat is van menselijk ingrijpen.

Op het plangebied zijn geen archeologische waarden gekend. Minder dan 100 m ten oosten van het plangebied werd in 2016 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Hierbij werden in hoofdzaak resten van vol- en laatmiddeleeuwse landindeling aangesneden. Er werden geen sporen van bewoning waargenomen. In de ruime omgeving betreffen de gekende waarden in hoofdzaak cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse hoeves met walgracht. Meer dan 2 km ten westen van het plangebied op het grondgebied van Ingelmunster en Oostrozebeke werden bij verschillende onderzoeken enerzijds verspreide silexartefacten gerecupereerd en anderzijds bewoningssporen vanaf de Romeinse periode.

Concreet is er ter hoogte van het plangebied een verwachting inzake sporenarcheologie en, gelet de ligging binnen een gradiënsituatie, vondstenarcheologie. Op basis van de beschikbare gegevens en de waarnemingen in de directe nabijheid van het plangebied kan uitgegaan worden van een relatief oppervlakkige archeologische situatie. Gelet deze oppervlakkige situatie en het landgebruik is er geen verwachting inzake een bewaarde artefactenconcentratie op het terrein. Tevens dient de natte situatie in het zuiden van het plangebied in acht genomen te worden waardoor er weinig verwachting inzake de aanwezigheid van bewoningssporen is. Op basis van

⁵ Degryse & Van Crombrugge, 2017, Verslag van Resultaten Proefsleuvenonderzoek Ommegangsdreef Meulebeke, 2017A175

het eerder beperkte potentieel, de eerder kleine oppervlakte en de lineaire vorm van het plangebied wordt verder onderzoek als weinig zinvol beschouwd.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

3 Bijlagen

Projectcode	2018G21
Onderwerp	Meulebeke Citroenbeek
Plannummer	1
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	03/07/2018

Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	03/07/2018

Plannummer	3
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	03/07/2018

Plannummer	4
Type plan	Foto
Onderwerp plan	Huidige toestand
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend

Plannummer	5
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2017

Plannummer	6
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	Dwarsprofiel riolering
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend

Plannummer	7
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Traditionele Landschappen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	03/07/2018

Plannummer	8
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	03/07/2018

Plannummer	9
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Waterlopen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	03/07/2018

Plannummer	10
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	03/07/2018

Plannummer	11
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Hoogteverloop
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	03/07/2018

Plannummer	12
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Tertiair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	03/07/2018

Plannummer	13
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Quartaire Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	03/07/2018

Plannummer	14
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	03/07/2018

Plannummer	15
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Sanderus
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1641

Plannummer	16
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ferraris
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1771-1777

Plannummer	17
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Ca. 1840

Plannummer	18
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Poppkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1842-1879

Plannummer	19
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Sporenkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	18/01/2017

Plannummer	20
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	CAI
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	03/07/2018

Plannummer	21
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1971

Plannummer	22
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1979-1990

Plannummer	23
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2000-2003

Plannummer	24
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2008-2011

Plannummer	25
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2017

